

Eladó az egész világ, ami csupa szeretet

MIMINO

Emlékeznek a bájos és lenyűgöző hetvenperces *Csodabogarakra*? Abban a grúz remekműben Krisztofor apó dühösen mondja, szinte ordítja, mert a tudós polgár Nosrevau azt meri állítani a kocsikerekekből, vasalókból, kötelekből, pillangókból, biciklipedálókból, üveggolyókból és lépsmézből összetakolt szerkezetet megpillantva, hogy:

— Emberek! Az ember nem madár. Nem adatott meg neki, hogy repüljön!

Es most itt van ez a film.

Ez a *Mimino*. Az ember repül. Igaz, hogy nem az átölelni kötelező hóbortos feltalálók masinériáján, hanem egy ijesztően ócska, ki tudja, miért nem leselejtezett helikopteren. Repül a gép, repül, repül a kék égen, a havas kaukázusi csúcsok között, egy-egy váratlanabb szállókéstől majdnem felborulva, orra bukva, s a kormányánál ott ül a fekete bajszos

Mimino (nevére még visszatérünk), halálosan komolyan, mondhatni fennköltén repül és a rádióhangok özönéből kivehető az alábbi párbeszéd:

— Itt Marcipán! Itt Marcipán!

— Itt Sólyom! Itt Sólyom!

A következő pillanatban a pilóta és az irányítótorony megbeszéli, hogy lenne egy 41-es cipő eladó.

De amikor a szó, hogy „marcipán” elhangzik, máris kétségtelen, hogy itt a polgári repülés margóján lebegünk, valahol ott, ahol a filmek jóistene már megvetette lábát és Pirozmani grúz festővel pingált egy világot. Milyen világ is ez? Marcipán emberek, marcipán utcák, cukormáz-as házak, cukrászati mestermű? Van ilyen világ egyáltalán? És ha van, hol van?

Amikor a helikopter néhány utasával és egyéb szállítmányával föld-

re huppan, a távolban egy cigánykerekű fickót látunk. Egészen messze perdül, éppen csak káprázat a horizonton — de mert kétszer is vizsgálják akrobatikából —, figyelmeztetésnek tekinthető. Mese követezik, hol volt, hol nem volt, nem kell komolyan venni, csak hinni kell benne. Piroszmani festészetébe, amolyan ezüsthólia-kollázként beragad egy helikopter, de mert itt halihó, egyszer volt, hol nem volt ígértetik, a rendező nyomban odaküld valakit a képmező legmélyébe (tökéletesen kihasznált mélységélesség), és ha ezt az akrobatát az életben többé nem is látjuk, szó sem esik róla többé; máris reális jel.

Rögtön érthető, miről is lesz szó. Pofon egyszerű. Csakhogy. Amikor azt mondja egy örmény egy grúz-nak, hogy valami pofon egyszerű, kiderül, hogy a pofon a világ legbonyolultabb művelete. Adni is kell, kapni is kell, sőt bizonyos, szigorú helyeken el is kell magyarázni. Ebből aztán kiderül, hogy a pofonegyszerű — nem pofonegyszerű. Pedig pofonegyszerű. A stílus is, a történet is, a gondolatok rendszere is.

Mimino — normális, szép nevén — Valiko Mizandari, egyszer éppen Tbi-

lissiben landol — ne szépítsünk —, botrányos fegyelmi ügyeinek egyikét próbálja elsmírolni, annyi fegyelmije van már, hogy kitapétázhatná velük lakását, mit tesz a sors; néhány barátja társaságában meglát egy szép és hűvös stewardess-t és nyomban beleszeret. Ezek a régi pajtasok „karriert csináltak”. TU—154-eseken szántják a világra borult hitelesen ábrázolt kék eget.

Mimino úgy érzi, itt az ideje, hogy elhagyja régi életét; bohóctréfékből összeöltögetett, halálosan komolyan vett parányi járatait, ügyfeleit, és ügyleteit. Mert ügyletei aztán akadnak szép számmal. Egy kis feketefuvar? Evidencia. Ez az élet. Ez a rutin. Mimino, aki mozdulatlan arccal, nagy fekete bajusszal, üvöltve, hogy őt aztán nem lehet csak úgy rábírnai a „bűnre” egy sült csirkéért, még tehenet is szállít egyik faluból a másikba egy kék szemű öregasszony javakkal megtámogatott könyörgésére — kenésére —; a tehenke saját faluban el nem adható, mert a tehénkét a saját faluban mindenki ismeri.

Tehát Mimino gondol egyet és az utóbbi idők film-modelljeinek megfelelően — Moszkvába megy. A

nagyvárosba. Fogja magát, és megérkezik egy agyonzsúfolt metropolisba, ahol lehetetlen szállást keríteni. De egy grúznak? Röhej. A helikopterpilóta megkezdi a magától értetődő „Kenés” fedőnevű hadműveletet. S ez a vonulat a film elragadó realitása. A marcipán ehető lesz, sőt még a cukorbeteg is falni kezdi. Mimino elvtárs megfelelő összeköttetést szerez egy másik grúznál a Bútor-áruházi Központ főkönyvelőjéhez. Amikor idáig eljutott — nem egyszerű —, kerít egy jegyet a Nagyszínházba, a Hattyúk tavához. Ebben az esetben tárgyalóképes az ember — ha grúz —, és máris a Hotel Rosszija egyik kényelmes szobájában ül a piros telefonnál, ami mellett ott fehérlik egy üveg kefir. Ha az ember grúz és körmönfontan bejutott a hotelbe, akkor természetesen úgy kezelik, mint az *Endokrinológiai Szimpozion* tudós díszvendégét. Szobatársa természetesen egy örmény tudós, akiről nyomban kiderül, hogy mindent tud, csak a grúz nem hallott harangozni az endokrino... micsodáról.

Profi a rendező. Van szíve és tud ríkatni is. Hiszünk neki. Hiszünk, mert könnyű hinni a profi muzsicsinálónak, aki úgy játszik velünk és a lényeggel, ahogy akar. Érti a dolgot: igen is elhisszük, hogy létezik önzetlenség, emberség.

Danyelija egyik forgatókönyvírója az a Gabridze, aki a *Csodabogarakat* tette le az asztalra, amit nyilván egy autóbuszért cseréltek. Nem véletlen itt a sok báj, a szemtelen véletlenek beszopható sorozata. Mert a véletlen itt a bölcsesség dramaturgiai kisinasza. A bölcsességhez hozzá tartoznak az ötletek. Amit itt kenés-záporban látunk, bámulatra késztet. (Nem merjük végiggondolni, mit szerezhettek a „bútorigazgatónak”, a filmesek, hogy a Rosszijában forgathattak?)

Ritka az a szovjet film, amiben így záporoznának a fordulatok, a kicsavart szójátékok, elegáns félreértések. Danyelija felsőfokon, egy boldogító másfél órával keni meg a nézőt. Egy profi álomvilágot látunk, jól előadva, kiássák nekünk a szeretetet a

korruptiók mélységéből, megértünk néhány embert, felmérünk néhány sorsot és kapunk egy szépen csomagolt, bájos illúziót: hiszen mi már értjük is ezt a pofonegyszerű és bonyolult világot. Pofonegyszerűt! Mert durran ám a pofon. És jön a rendőrség. Jönnek a rémületes pillanatok.

Mindenkit meg lehet kenni? Meglehet. Csak az időt nem. S ekkor jön a profi csoda. A csoda maga a színész — lassan, szinte álmosan közelít a kamera a repülőtéri bisztróban könnyöklő, gömbölyű férfi kerek kobakjához — (ez a százszor elátkozott amerikai stílus, a sztár felvezetése, a sztáré, akinek csak öt perce van a filmben, de ő aztán mindent elintéz) közelítünk, közelítünk, és egyszerre csak páráskék, álmos szemével ránkénéz a zseniális Jevgenyij Leonov. Pörge orra, kerek arca hitelesíti a pazar félreértést.

Ó aztán megkenni a sorsot.

Mimino pilóta lesz a hős apja miatt.

Hány Mizandari eshetett el a háborúban, ha összetéveszthető egy másik vagy harmadik, vagy tizedik Mizandarival? Mimino nemzetközi járatra kerül a harmincöt évével plusz három napjával. És amikor Nyugaton (talán Nyugat-Berlinben) vesztegel a szupergép, úgy dönt, hogy ő is világfi lesz.

A vége már valóban édesedik. A deli Mimino otthagya a nagyvilágot, beleun a nagy jövésbe-menésbe és most megint egy kis marcipán, amiben azért erősen érzik a mandula keserűségét.

A film elején a kis grúz falu letelelőjén láthatjuk a földhöz lakatolt helikoptert. Ne szépítsünk: nehogy ellopják. S a film utolsó pillanata: újra a lakat. Mimino sorsa az a lakat, az ő soha ki nem mondott, felhergelt hazaszeretete. Nem mehetsz el innen. S ha elmegy, visszajössz. Önmagad kényszere a legkegyetlenebb. Danyelija *Afonyája* jobb film volt, de a rendező most már azt csinál a nézővel, amit akar. Ám, hadd legyünk szomorúak: akad-e, aki erre a címre, hogy *Mimino* — jegyet vált a moziba?

SZÁSZ PÉTER